

Revital Cohen a Tuur Van Balen, *b/NdAlTaAu*, 2015. Neodymium (Nd), aluminium (Al), tantalum (Ta), zlato (Au), 14 x 9 x 7 cm. Celková instalace: rozměry proměnlivé
Dílo vzniklo na výstavu Rare Earth v Thyssen-Bornemisza Art Contemporary, Vídeň, 2015. Pohled do instalace výstavy. Foto: Joe Clark

vtáhne tě dovnitř skrz displej a vleče tě králíčí norou elektronických spojení, která tě pak vyplivne na druhé straně světa, v zabláceném dole ve Východním Kongu, kde lidi zírají na tvůj bílý obličej a nechápou, kde ses tu najednou vzal a proč tě tak zajímá, co vyhrabávají ze země, protože ještě před deseti lety se o černou rudu získávanou z říčních usazenin a nugetů ukrytých ve starých cínových dolech, opuštěných společnostmi, které mají nicméně stále platná povolení k těžbě, nikdo nestaral

Coltan, zkrácený název pro kolumbit-tantalit, je matná černá ruda, z níž jsou extrahovány prvky niob a tantal. Tantal získaný z coltanu se využívá pro výrobu tantalových kondenzátorů, které nachází využití prakticky ve všech elektronických výrobcích, od chytrých telefonů po herní konzole. Bez tantalu by nebyla žádná spojení. Většina světových dodávek coltanu pochází z Východního Konga, z oblasti, v níž je státní správa charakteristická omezeným dohledem, korupcí, bezprávím a beztrestností.¹ Od poloviny devadesátých let uváznu celý region ve spirále konfliktů a násilí, které mají za následek vyděračství, hromadné znásilňování, vykořeňování a rekrutování dětí povstaleckými skupinami. Přestože coltan není hlavní příčinou konfliktu, má významný podíl na jeho dynamice: kontrola dolů a obchodních cest hraje klíčovou roli ve financování a podpoře válčících stran.²

Otevři svůj telefon a hledej malé černé a žluté kondenzátory na základní desce. Stačí oškrabat jejich nátěr a prorazíš si cestu přímo do Konga. Všichni nosíme po kapsách kousek Konga, a jsme tak nepřetržitě připojeni k jeho konfliktům.

1 Ken Matthysen – Andres Zaragoza Montejano, „*Conflict Minerals*“ *Initiatives in DR Congo: Perceptions of Local Mining Communities*, Antverpy: IPIIS, 2013.

2 Ibidem.

*

Vítejte!

V Kongu nacházíme nejstarší počátky lidské spirituality, stejně tak jsou zde zakořeněny nejstarší a nejryzejší formy magie. Jsme rodina Dongo Remi a tradiční africkou magii praktikujeme po celé generace. Naše kouzla jsou skutečná, účinná a silná. Dokáží léčit a životy umí nejen měnit, ale dokonce je i ukončit. Zabýváme se jen těmi nejvážnějšími případy. Toto není místo pro hru, objevování nebo experiment. Je to místo pro vážné muže a ženy toužící po silném, rychlém a účinném zásahu africké spirituality. Zabýváme se rituály, kouzly a duchovní prací, jak osobně, tak po telefonu nebo na velké vzdálenosti.³

*

Jsem dítě vyrůstající v Belgii osmdesátých let. Rodinná vyprávění utváří naše sny o Kongu, kde se můj otec narodil a kde jeho otec pracoval jako lékař. Dědovy filmy točené na 8 mm kameru ukazují babičku jako Jackie Kennedyovou hrající si s ochočenou opičkou na zahradě jejich velkého domu. Jedeme na školní výlet do Královského muzea Střední Afriky nedaleko Bruselu postaveného belgickým králem Leopoldem II. Sny mohou být nočními můrami. V muzeu stojí ohromný vycpaný slon vedle propracovaných diorám. Tři leopardi napadli antilopu; jeden z nich se jí zakousl do krku, ostrý dráp jí propíchl oko a falešná krev skapává z pravé kůže do hlíny.

*

Historie řemeslné těžby v Demokratické republice Kongo sahá do koloniálního období, ovšem až od sedmdesátých let minulého století dochází ve východní části země k jejímu významnému nárůstu – tak výraznému, že objem řemeslné produkce a zisk z ní plynoucí překonaly během dvaceti let průmyslovou těžbu. Tato ekonomika je z velké části neformální a jen minimum těžařů a obchodníků je oficiálně registrováno. Neprůhledné prostředí prakticky znemožňuje státní dohled, a tak zisky z místního nerostného bohatství putují k ozbrojeným skupinám (včetně státních bezpečnostních složek). Některé doly milice přímo kontrolují, dohlížejí také na výkupní místa, provozují pašerácké sítě nebo prostě jen zatarasují cesty a vybírají úplatky od řidičů nákladních vozů. Když se dodavatelským řetězcem temného minerálu prokopeme dostatečně hluboko, najedeme u jeho zdroje stovky tisíc „havířů“, extrahujících rudy v obtížných pracovních podmínkách pouze za použití primitivních nástrojů a svalů.⁴

Většina velkých těžebních společností se od tohoto území devastovaného válkou a korupcí drží dál. Pokud se zde do těžby přeje jen pustí, tíhnou při získávání vzácných rud k vytváření uzavřených dodavatelských řetězců a svůj monopol často zneužívají k vykořisťování místních dělníků. Někteří se pokoušeli vytvářet družstva, ale jen těžko hledali lidi ochotné se dělit. Brání jim v tom sen, že možná právě dnes, nebo aspoň někdy brzo, narazí na něco velkého. Stejně jako babylonská loterie⁵ je také konžská půda nekonečným zdrojem snů.

3 Z webových stránek *African Magick*, 2011, www.africanmagick.com, vyhledáno 17. 10. 2017.

4 Viz Matthysen – Zaragoza Montejano (pozn. 1).

5 Viz povídka Jorge Luise Borgese *La lotería en Babilonia* poprvé publikovaná v časopise *Sur* v roce 1941.

*

Když postupuji dolů po proudu řeky, nechávám oči pevně zavřené. Minerály mi prochází rukama, prochází mou myslí i bankovním účtem. Konec je vždy na dohled, účel světí prostředky. V Kivu se snažím navázat video spojení. Na svém Macbooku Pro stříhám film o čínských dělnících. Hledám na hladině vody svůj odraz, ale nemůžu jej najít.

*

Zadej do Google „guardian destroys hard drives“.⁶ Vyhledávači zabere 0,57 vteřiny přijít se zhruba 826000 výsledky. 20. července 2013 ničí tři zaměstnanci listu *The Guardian* počítače a pevné disky obsahující uniknuvší soubory Edwarda Snowdena. Na zbytečnou destrukci dohlíží dva agenti britské špiónážní agentury GCHQ. Všichni v místnosti vědí, že toto nejsou jediné kopie souborů, přesto ve svém vystoupení pro kamery pokračují. Video v režii *The Guardian* ukazuje rozbrušovačku a vrtačku, jak postupně ničí čipy a obvodové desky. Fotografie zachycují zaměstnance novin pózující s bruskou Dremel nad poškozenými hliníkovými plotnami z pevného disku.

*

Při demontáži počítače oddělím štípačkami čtvercový kus desky. Je na něm značka Foxconn. Hliníkový čtyřúhelník zahrnuje obrovskou a stále se rozrůstající proti-sebevražednou síť obklopující továrnu, kde se půda standardizuje a proměňuje na kouzla. To jméno je zařikadlo, které uvádí do pohybu tanec čínských prstů seskupujících mrňavý syntetický hmyz v nekonečném opakování. Nedokážu ten štítek roztavit. Pokládám jej na podlahu blízko změtí vytrhaných obvodů jako vzácnou poštovní známku z nějakého hodně vzdáleného místa.

*

21. července 2010 podepsal prezident Barack Obama v reakci na globální finanční krizi *Dodd-Frankovu reformu Wall Street a Akt spotřebitelské ochrany*. Odstavec 1502 Dodd-Frankova nařízení vyžaduje po všech společnostech zapsaných na americkém akciovém trhu, aby provedly nezbytné kroky k zjištění, zda nevyužívají minerály pocházející z Demokratické republiky Kongo. Kanada, Evropská unie, OSN a OECD pracují na přijetí obdobné legislativy a souvisejících opatření. Určitě to nebyl altruismus, co inspirovalo společnosti Apple a Intel k tomu, aby začátkem roku 2014 oznámily, že vyčistí svůj dodavatelský řetězec.

*

Tyto změny měly v Kongu katastrofální následky. Stovky dolů musely svou produkci omezit až o 95 % poté, co se z Konga kompletně stáhly nadnárodní společnosti. Vůdci milicí a zkorumpovaní armádní důstojníci, proti nimž byly legislativní změny zaměřeny, mezitím dále profitovali. Na rozdíl od malých obchodníků totiž kontrolují pašerácké trasy a vzácné kovy prodávají až poté, co je převezou za hranice.⁷ Velká část diskusí a politických

6 Česky: „guardian ničí pevné disky“.

7 Red., Democratic Republic of Congo: Digging for Victory, *The Economist*, 24. 9. 2011, <http://www.economist.com/node/21530110>, vyhledáno 17. 10. 2017.

opatření spojených s „konfliktními minerály“ ve skutečnosti selhává v pochopení vztahu mezi konfliktem a minerály a stále si teprve musí hledat cestu k nějakému smysluplnému zlepšení stavu přímo v místech těžby.⁸

*

„Všichni sem přichází se sny, iluzemi a sliby. Všichni chtějí rychlé kontrakty. Nechtějí investovat. My jsme jiní.“ (Dan Gertler)⁹

*

Vyzbrojeni lopatami, muži sestupují do dolu. Hlaveň gamepadu v podobě pušky se zvedá – hledá potenciální cíle na obrazovce, na jiném kontinentu. Muži kopou díru do země a jejich pohyby se zrcadlí na displeji, spojení je navázáno, spoušť je stisknuta. Okolo horníků vybuchuje pyrotechnika a hloubí otvory do špinavé země v explozích zlatého metalického prachu. Čím víc hmoty ze země vytěží, tím víc se stávají neviditelnými.

*

Vyvrtat do harddisku díru je levný a efektivní způsob, jak zabránit neoprávněnému přístupu k vašim datům. Obnovení čitelných dat z disku s proděravěnými plotnami vyžaduje skutečně velké odhodlání a také nemalé prostředky. Proražení nebo rozdrčení vyžaduje použití dvanácti až dvacetinového lisu, kterým se opakovaně udeří do těla pevného disku. Tato operace je prováděna manuálně a každý z našich vozů je vybaven průbojníkem a vrtačkou. Data sice na disku zůstanou, mechanické poškození nicméně představuje zásadní překážku v jejich obnovení. Běžná společnost, která se na obnovu dat zaměřuje, se o to v případě disku, který byl rozdrčen nebo provrtán, nebude ani pokoušet.¹⁰

*

V dalším okně mi „Moose Scrapper“¹¹ prostřednictvím svého YouTube videa dává lekci o tom, jak získat zlato ze spojů na počítačových obvodových deskách. Předtím, než přejde k podrobnému návodu, zdůrazní muž ve středním věku, že se nejedná o instruktážní video. Moose Scrapper sklopí webkameru, abychom si mohli prohlédnout počítat, který bude rozebírat. Má velkou obrazovku. Koncentrovaná kyselina chlorovodíková ve skleněném džbánku uvolní zlato z tištěných obvodových desek během několika hodin. Akvarijní vzduchovadlo dokáže proces urychlit. Amatérské video zachycuje muže, jak s pomocí filtrů na kávu nakonec získává tenké zlaté vločky. Bude potřebovat několik metrů počítačového obvodu, aby vytěžil jeden gram zlata.

8 An open letter on conflict minerals in DRC, *Pole Institute*, 11. 10. 2014, www.pole-institute.org/news/open-letter-conflict-minerals-drc, vyhledáno 17. 10. 2017.

9 Dan Gertler, citovaný v textu Franze Wilda, Michaela Kavanagha a Jonathana Ferziger, Gertler Earns Billions as Mine Deals Leave Congo Poorest, *Bloomberg Markets*, 5. 12. 2012, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2012-12-05/gertler-earns-billions-as-mine-deals-leave-congo-poorest>, vyhledáno 17. 10. 2017.

10 Z webových stránek *London Computer Disposal Centre*, 2017, <https://londoncomputerdisposal.co.uk/>, vyhledáno 17. 10. 2017.

11 YouTube kanál, jehož název bychom mohli volně přeložit „Los ze skládky“, je dostupný online: <https://www.youtube.com/channel/UC-HvWUD0GAnJeTBGqrNOfrQ/featured>.

Revital Cohen and Tuur Van Balen, *b/NdAlTaAu*, 2015
Neodymium (Nd), aluminium (Al), tantalum (Ta), zlato (Au), 14 x 9 x 7 cm.
Celková instalace: rozměry proměnlivé. Dílo vzniklo na výstavě *Rare Earth* v Thyssen-Bornemisza Art Contemporary, Vídeň, 2015. Pohled do instalace výstavy. Foto: Jens Ziehe

*

Ze společnosti zabývající se likvidací dat jsme získali 40 kilogramů zničených harddisků, horu lesklých, deformovaných cihliček vyškábnutých z útrobu počítačů. Vytěženo z půdy, navrženo ve Spojených státech, vyrobeno v Číně, zlikvidováno v Anglii. Práce začíná v opačném směru, rozpouští virtuální do falešného z opačného konce spotřebního řetězce. Kovy a vzácné zeminy jsou vytěženy z hromady pevných disků a rekonfigurovány zpět do podoby minerálu. Neodymové (Nd) magnety jsou roztrhány vodní tryskou, z kondenzátorů je odbroušeno tantalum (Ta) a zlato je získáno za pomoci kyselin. Hliníkové (Al) plotny – stále nesoucí jejich jedničky a nuly – jsou roztaveny a opět odlity do pískové formy. Ze země se rodí umělá ruda, nečekaně černá.

*

```
01001001 01100110 00100000 01111001 01101111 01110101
11100010 10000000 10011001 01110010 01100101 00100000
01110100 01110010 01100001 01110000 01110000 01100101
01100100 00100000 01101001 01101110 00100000 01110100
01101000 01100101 00100000 01100100 01110010 01100101
01100001 01101101 00100000 01101111 01100110 00100000
01110100 01101000 01100101 00100000 01101111 01110100
01101000 01100101 01110010 00101100 00100000 01111001
01101111 01110101 11100010 10000000 10011001 01110010
01100101 00100000 01100110 01110101 01100011 01101011
01100101 01100100912
```

Revital Cohen a Tuur Van Balen, 2015

Text vznikl původně na zakázku Thyssen-Bornemisza Art Contemporary do katalogu k výstavě *Rare Earth*, Thyssen-Bornemisza Art Contemporary, Vídeň, 2015. Katalog vydalo nakladatelství Sternberg Press v Berlíně.

Revital Cohen a Tuur Van Balen se ve své společné práci zaměřují na široké pole významů materiálů a jejich produkce. Prostřednictvím práce s objekty, instalací, filmem a fotografií rozkrývají výrobní procesy jako kulturní, etické a politické praxe.

12 Gilles Deleuze